

Svetlana Mijajlović

UDK 373.23:316.74

PU „Dečja radost”

Čuprija

johanmi@open.telekom.rs

RAZVIJANJE PROJEKTA U FUNKCIJI SARADNJE VRTIĆA I LOKALNE ZAJEDNICE

Apstrakt. Rad se bavi pitanjima otvorenosti predškolske ustanove prema lokalnom okruženju. Bavljenje ovom problematikom inicirano je činjenicom da se realizacija programa ne vezuje samo za okvire vrtića kao ustanove, već se odvija i na nivou zajednice. Uspostavljanje partnerstva sa lokalno zajednicom omogućava sticanje bogatijih iskustava i stvara kvalitetnije uslove za dečiji razvoj i učenje. Kvalitet saradnje zavisi od samih praktičara, od njihovih shvatanja i razumevanja značaja partnerstva sa lokalnom zajednicom. Rad predstavlja prikaz projekta „Kuća prijateljstva”, realizovanog u vrtiću „Šećerko” u Čupriji. On predstavlja primer dobre prakse u okviru saradnje vrtića i lokalne zajednice i jedan od načina da se osvesti važnost partnerstva i načini njegovog praktikovanja u praksi. Vaspitačima omogućava kritički uvid u vlastitu implicitnu pedagogiju koja se teško menja. Na primeru tog projekta predstavljena je kvalitativna promena načina saradnje, kroz široki spektar zajedničkih dvosmernih aktivnosti dece, vaspitača i institucija lokalne zajednice.

Ključne reči: otvoren sistem, zajednica učenja, partnerstvo, vrtić.

UVOD

Pitanje odnosa između predškolske ustanove i lokalne zajednice je jedno od značajnih i otvorenih pitanja pedagoške prakse predškolskog vaspitanja i obrazovanja. Kao institucija, predškolska ustanova treba da razvija partnerske odnose sa lokalnom zajednicom, izgrađivanjem zajedničkih interesa i ciljeva, što bi u vaspitni kontekst unelo životnost. „Partnerstvo je udruživanje sa zajedničkim interesima i ciljem. Partnerski odnosi najčešće obuhvataju preduzimanje nekog zajedničkog poduhvata, participaciju” (<https://sr.wikipedia.org>). Partnerstvo predškolske ustanove i lokalne zajednice autori objašnjavaju na različite načine. „Program se iznosi u lokalnu zajednicu tako što se ne vezuje samo za okvire vaspitne institucije, već se odvija i na nivou zajednice (učešće u lokalnim događajima, akcije u lokalnoj zajednici, posete lokalnoj zajednici i posete od strane lokalne za-

jednice). Lokalna zajednica ulazi u program kroz razradu programa (njegove organizacije, funkcije, sve do sadržaja) na relevantnim aspektima za lokalnu zajednicu (kulturna, ekološka, socijalna, obrazovna relevantnost)" (Marjanović, prema Breneselović, 2000: 21). Predškolska ustanova kao otvoren sistem teži da neguje demokratske vrednosti, kvalitet odnosa i partnerstvo sa porodicom i zajednicom. Otvoren sistem vaspitanja kao pojava nije nova u predškolskom vaspitanju. Ideja otvorenog vaspitanja je uvek označavala progresivno opredelenje. Nasuprot zatvorenom vaspitanju u kome je rana specijalizacija bila u funkciji formiranja radne snage, otvoreni sistem je nastojao da emancipuje dete (Marjanović, 1987). Od kvaliteta otvorenosti predškolske ustanove zavisiće njen uticaj na lokalno okruženje, kao i kvalitet učenja dece. Vaspitna delatnost ustanove nije ograničena samo na instituciju već na celokupnu zajednicu u kojoj se ustanova nalazi. O instituciji treba razmišljati kao o jednom različitom skupu mesta za učenje jer se učenje dece odvija na najrazličitijim mestima u lokalnoj zajednici.

Ovakav vid otvaranja podrazumeva aktivnu komunikaciju na svim nivoima i zajedničko planiranje, što je i suština partnerstva. U otvorenom vrtiću pravo na izbor ne podrazumeva anarhiju, već izgrađuje partnerski odnos sa decom koji podrazumeva i razvijanje odgovornosti. Partnerstvo nije samo saradnja, to je viši nivo na kome zajedno gradimo i konstruišemo nešto što je od važnosti.

SARADNJA PREDŠKOLSKE USTANOVE U MODELIMA PREDŠKOLSKOG PROGRAMA

Na osnovu analize programskih dokumenata (Model A i Model B) *Pravilnika o Opštim osnovama predškolskog programa* (2006), zakonske regulative KOPD, uočava se da je model partnerskih odnosa u najboljem interesu ne samo deteta već i društva.

U *Opštim osnovama predškolskog programa* (2006), iako se javlja razlika između modela, sami autori ističu da Model A gravitira otvorenom sistemu vaspitanja i akcionom razvijanju programa zavisno od interesovanja dece, a Model B ima karakteristike kognitivno-razvojnog programa i razrađene vaspitno-obrazovne ciljeve, zadatke vaspitača i tipove aktivnosti među kojima vaspitač može da bira i razrađuje ih zavisno od potreba, mogućnosti i interesovanja dece (OOPP, 2006: 13). Jedna od zajedničkih odlika modela predškolskog vaspitanja i obrazovanja je: *zajednička orijentacija na saradnju sa okruženjem*.

Centralne ideje programa Modela A su: otvoren sistem vaspitanja i intenzivna saradnja sa okruženjem. Realizacija programa uz podršku lokalne zajednice i korišćenje njenih resursa pružaju kvalitetnije uslove za dečije učenje i razvoj. Deca tako stiču raznovrsna iskustva i načine životnog organizovanja. Saradnja sa okruženjem ne podrazumeva samo „puko obilaženje lokalnih ustanova“ (OOPP, 2006: 24), ili trenutno osveženje učenja, „neponovljiv događaj ili način ublažavanja dosade“ (OOPP, 2006: 24), već mnogo više od toga. Predškolska ustanova ima mnogo značajniju ulogu. Ona treba da inicira nove oblike saradnje i da nudi nove i adekvatnije modele programa.

Model B *Opštih osnova predškolskog programa* naglašava važnu ulogu lokalne zajednice u stvaranju odgovarajućih uslova za uspešno ostvarivanje ciljeva institucionalnog vaspitanja i obrazovanja predškolske dece. „Predškolske ustanove mogu da budu inicijatori [...] da se svakom predškolskom detetu obezbedi neki oblik vanporodičnog vaspitanja i obrazovanja“ (OOPP, 2006: 49). Važnost saradnje sa institucijama lokalne zajednice vidi se u bogaćenju dečjeg socijalnog iskustva.

U razvijanju programa sa decom vaspitač otkriva različite izvore, materijale i energiju iz okruženja. To omogućava detetu da izrazi svoje potencijale, znatiželju, osnaži svoj identitet, autonomiju i sigurnost. Vaspitači preuzimaju odgovornost za građenje zajednice kroz odnose sigurnosti, pripadanja i prihvatanja. On je istraživač koji zaranja u kontekst učenja sa namerom da isprovocira dečju radoznalost, da sakupi podatke o dečjem učenju koji su važni za njegovu refleksivnu praksu.

Značaj saradnje predškolske ustanove i zajednice ogleda se u sve većoj potrebi da se deca pripremaju za snalaženje u životnim situacijama, „obrazovni ideal nije više posedovanje znanja jer se ona menjaju, usložavaju i opšte su dostupna, već umeće reagovanja na promene, rešavanje problema u čijoj osnovi je kreativnost i preuzimanje odgovornosti“ (Krnjaja, 2016).

Fokus našeg interesovanja su mogućnosti korišćenja resursa lokalne zajednice u planiranju i programiranju. U Čupriji postoje različite institucije (škole, ustanove kulture, sporta, pravosuđa, zaštite, zdravstvene ustanove, građevinska preduzeća i javni servisi) koje zapošljavaju ljude različitih profesija i društvenih uloga. Povezivanje sa njima pruža mogućnost za proširivanje i bogaćenje iskustva dece u neposrednom susretu sa stvarnošću i svetom u kojem žive. Zajedničkim planiranjem sa različitim institucijama u lokalnoj zajednici, stvaraju se uslovi da deca prošire svoja znanja o načinima organizovanja i funkcionisanja u društvu. Važno je da se deci od najranijeg uzrasta omogući da razvijaju socijalne kompetencije, lične inicijative za uključivanje u društveni život.

UČEŠĆE LOKALNE ZAJEDNICE U RAZVIJANJU PROGRAMA

Problem kojim se bavimo u ovom radu je iznalaženje i razvijanje načina na koji se postojeća praksa odnosa između dečjeg vrtića i lokalne zajednice može uspješno menjati u pravcu uspostavljanja partnerskog odnosa. Značajnu ulogu u tome ima vaspitač. On preuzima odgovornost za građenje zajednice kroz odnose sigurnosti, pripadanja i prihvatanja, kroz konsultovanje sa decom, obezbeđivanjem učešća u zajedničkim aktivnostima dece i odraslih.

Ovako smo počeli

Pristup problemu

Kontekst: Vrtić „Šećerko” se nalazi u širem centru grada. Ima ukupno šest vaspitnih grupa, od toga jednu jaslenu i dve pripremne grupe. U vrtiću rade dve sestre i deset vaspitača. U septembru smo prešli u drugu sobu u kojoj se nalazio stari ormar, u kome su nekada bili smešteni krevetići za spavanje. Obzirom da je ukinuto spavanje za decu, usledio je dogovor sa decom o njegovoj budućoj nameni. Pitanje šta možemo uraditi sa starim ormarom postavljamo kao problem koji pokreće na istraživanje. Deca su želela da od ormara napravimo kuću u kojoj će se igrati sa drugarima i sa kućnim ljubimcima.

Prva etapa projekta

Početni iskustava i razumevanje dece o temi „Kuća” kroz predstavljanje i dokumentovanje. Deca su dala svoje predloge; kako će kuća da izgleda, koliko spratova će imati, kako će izgledati krov (ravan ili trouglastog oblika), od kog materijala, šta će biti ispred kuće, kako će biti popločani trotoari, od čega će se raditi fasada; ko će da živi u njoj; kakva će biti atmosfera u kući, koja će pravila važiti i ko su njeni stanari, ko su komšije. Od dece je potekla ideja da od ormara naprave „kuću prijateljstva”. Pažljivo praćenje dece, toga kako razmišljaju, kako rešavaju probleme je, ustvari, slušanje dece. Slušanje je metafora za otvorenost, da se sluša i da nas slušaju. Iza slušanja je radoznalost, želja. *To je slušanje koje ne proizvodi odgovore već pitanja* (Pešić, 2008).

Svako dete predstavlja svoju ideju, crtežom, pričom, lego kockama i predstavlja je drugima sa ciljem razumevanja znanja. Kako da se problematizuju iskustva dece, „proširivanje igrovnih scenarija” (Model A)? Kako da kuću „učinimo životnim iskustvom i povežemo sa događajima iz realnog života” (Model A). Tu je uloga vaspitača ključna. To „problematizovanje”, koje distancira vaspitača od doslovnog planiranja sadrža-

ja, podupire dečije aktivnosti, oplemenjuje ih i one postaju temelj nekim drugim aktivnostima koje se nastavljaju. Diskusija koju inicira vaspitač: ljudi ne mogu da grade kuće bilo gde – za to moraju da imaju projekat, dozvolu za gradnju, kao i dozvolu za rad. Pitanje je gde potražiti dozvolu za gradnju. Uključujemo roditelje koji nam u pisanoj formi predstavljaju svoja iskustva oko izgradnje kuće. Dozvolu za gradnju potražili smo u direkciji za izgradnju.

Deca su u direkciji predstavila svoje idejne projekte za kuću, i potražila od arhitekta da na osnovu idejnog rešenja urade glavni projekat za njihovu kuću. Radnici u direkciji su predstavili deci svoje planove oko uređenja grada i pokazali maketu budućeg parka sa spravama za igru. Deca su prvi put upoznata sa pojmom „propisa” i zvaničnih dozvola, da ljudi ne mogu da rade šta žele, da grade gde žele. Prvi put su čula da postoji takvo preduzeće koje se zove „Direkcija za izgradnju”. Upoznali su zanimanja (arhitekta, geometar, inženjer). (iz beleške vaspitača)

Glavni projekat po ideji dece, za kuću prijateljstva, urađen je od strane Direkcije. Tumačenje projekta, merenje terena, pokrivanje krova, izrada crepa, izrada fasade i izolacija, popločavanje trotoara, karakteriše rad u manjim grupama. Aktivno učestvovanje dece u izboru grupe i aktivnosti koje su se odnose na brojanje, upoređivanje i merenje, povoljno su uticale na razvoj matematičkog mišljenja i učenja.

S druge strane, čitanje projekta pokrenulo je nova pitanja vezana za materijale i alate (drvo, kamen, stiropor) i predstavljanje početnih saznanja dece o njihovoj upotrebi.

Rad u malim grupama je povoljno uticao na kvalitet komunikacije i razvoj socijalnih kompetencija. Atmosfera dogovaranja, pregovaranja, gde su odnosi ravnopravni i uvažavajući, čini stimulatивно socijalno okruženje za igru i učenje.

Druga etapa projekta

Vaspitač dodaje nove resurse koji pokreću dalje istraživanje i razvijanje projekta. Ono se bazira na aktivnostima koje su zajednički dogovorene i u njima učestvuju i roditelji i lokalna zajednica.

Koje službe još učestvuju u izgradnji kuće?

Cena kuće je velika u nju se uključuje cena materijala, cena struje, vode, obaveza da se plati rad. Jedno od rešenja nas vodi u banku da ispitamo mogućnost podizanja kredita.

Predaja reklamnog plakata radnicima banke, „Nekada je bila trampa, a sada je tu UNI KREDIT BANKA”, potpisivanje kredita, a deca su zauzvat dobila kartice za bankomat kojima mogu da se igraju. U želji da podrže dečju igru, vaspitači i deca su napravili centar banke u vrtiću. Deca

su pokazala veliko interesovanje za igru u improvizovanoj banci. Ove igre ističemo kao posebno vredne jer su unapredile pismenost kod dece, njihove odnose dogovaranja, podele uloga na šalterske radnike i klijente, i poštovanje pravila.

Da bismo overili ugovor, morali smo da posetimo Opštinski sud. Pored overe kredita deca su predsednici Suda predstavila crtežom svoja pravila grupe, i uporedila ih sa pravilima koja važe u Sudu. Pravila nalažu: nigde bez ličnih dokumenata, pa je usledila poseta Opštini – matičnoj službi gde su deca popunjavala krštenice.

U distribuciji su saznali kako i zašto se isključuje i gde se plaćastruja.

U vodovodu su saznali kako voda teče od izvora do česme, kako se prečišćava i naplaćuje.

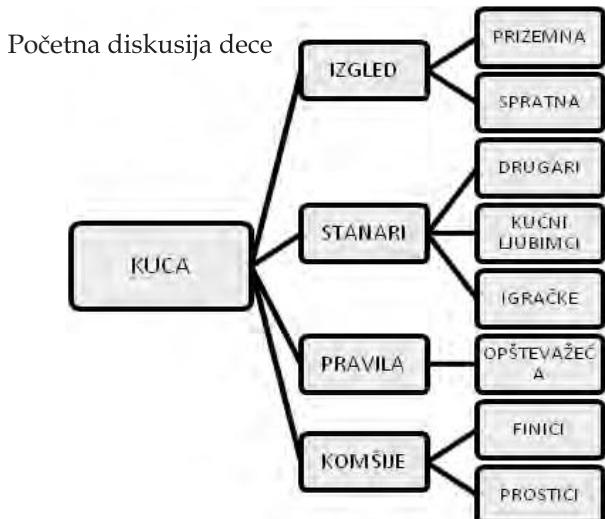
U cilju raščišćavanja terena i brige o okruženju, usledila je klasifikacija otpada i njegovo odvoženje. Da bi napravila reportažu o načinu izgradnje kuće, o angažovanosti svih službi, deca su posetila televiziju, snimala emisiju i promovisala svoje aktivnosti.

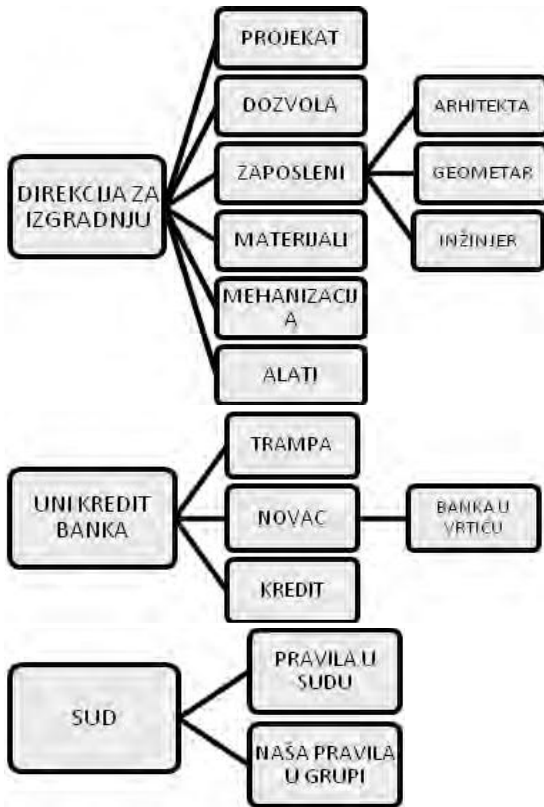
Treća etapa projekta

Temu zatvaramo rezimirajući naučeno kroz dijalog i međusobnu razmenu, oslanjajući se na dokumentaciju (video-zapisi, audio-zapisi, dečji radovi, iskazi, uključenost roditelja).

Izlažemo drugima o svom radu. *Zajedničko prezentovanje projekta – stručna razmena* (prikaz u Šemi 1).

ILUSTRACIJA PROCESA -IZGRADNJA KUĆE

ZAKLJUČAK

Ne postoje gotovi obrasci za uspostavljanje saradnje sa lokalnom zajednicom. Primena novih oblika saradnje ne menja sama po sebi karakter odnosa vrtića i lokalne zajednice. Ono što ga menja je proces uspostavljanja i realizacije takvog oblika saradnje, koji odražava autentične potrebe vrtića, omogućava zajedničko planiranje i zajedničku evaluaciju i razmenu. Na primeru ovog projekta predstavljena je kvalitativna promena načina saradnje, kroz široki spektar zajedničkih dvosmernih aktivnosti dece, vaspitača i institucija lokalne zajednice. Uloga vaspitača je u tome ključna. Ovaj projekat pokazuje da su vaspitači nosioci kulturnih normi i vrednosti u ustanovi. Važno je da se deci omogući da kroz brojne kontakte jačaju socijalne kompetencije, ličnu inicijativu i razumevanje sveta u kome žive. Ovaj projekat je doprineo demokratizaciji i transformaciji vrtića „Šećerko” u otvoren sistem.

LITERATURA

- Krnjaja, Ž., Miškeljin, L. (2016). *Od učenja ka podučavanju*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Marinković, S. (1995). *Neki pokušaji transformacije dečjeg vrtića u otvoreni vaspitni sistem* (23–35). Beograd: IPA.
- Ministarstvo prosvete (2002). *Kvalitetno obrazovanje za sve – put ka razvijenom društvu*.
- Miškeljin L. (2008). *Dečji vrtić kao izvor kurikuluma*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Ostvarivanje prava deteta u ranom detinjstvu* (2005). (KPD/K/143, odelj. VII)
- Pavlović- Breneselović, D. (1998). *Upravljanje naučno-istraživačkim projektom*. U: M. Pešić i sar. (ur.) *Pedagogija u akciji*. Beograd: IPA.
- Pavlović- Breneselović, D. (2001). *Partnerski odnosi u vaspitanju*. Beograd: IPA/CIP.
- Slunjski, E. (2006). *Stvaranje predškolskog kurikuluma u vrtiću – organizaciji koja uči*. Zagreb: Mali profesor.
- Zakon o osnovama sistema vaspitanja i obrazovanja* (2003). *Službeni glasnik RS*, br 62 i 64.
- Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju* (2010). *Službeni glasnik RS*, br. 142.
- Pravilnik o Opštim osnovama predškolskog programa* (2006). *Prosvetni glasnik*, br. 14.

Svetlana Mijajlović

PROJECT DEVELOPMENT IN THE FUNCTION OF THE COOPERATION OF KINDERGARTEN AND LOCAL COMMUNITY

Abstract. The work deals with the issues of the openness of preschools to the local environment. Dealing with this issue is initiated by the fact that the realization of the program is not bound to the framework of kindergarten as an institution; also it is taking place at the community level. Establishing the partnership with local community enables acquiring richer experiences and creates better conditions for children's development and learning. The quality of cooperation depends on the practitioners themselves, on their perceptions and understanding of the importance of partnerships with the local community. The paper presents the presentation of the project "House of Friendship" realized in the kindergarten "Šećerko" in Čuprija. It represents an example of good practice in the framework of cooperation between the kindergarten and the local community and one of the ways to become aware of the importance of partnership and the ways of its practice for professional development of teachers that would provide critical insight into their own implicit pedagogy which is difficult to change. In the case of this project a qualitative change in the way of cooperation is presented, through a wide range of two-way activities of children, teachers and local community institutions.

Key words: open system, the learning community, partnership, kindergarten.